

شمایل نبوي

Ketabton.com

ناظم

د څمکنو ميا عمر (رح)

سريزه او سمون

زلمی هېوادم

۱۳۹۴ لمريز کال

شمايل نبوي (ص)

ناظم:

د څمکنو ميا عمر (ح)

سريزه او سمون

د

سر محقق زلمي هيو ادمل

۱۳۹۴ ل کال

کتاب پېژندنه:

- د کتاب نوم: شمایل نبوي (ص)
- ليکوال: د څمکنو ميا عمر (ح)
- تدوين او تحقيق: سرمحقق زلمی هېوادمل
- خپروندی: د افغانستان ملي تحريک، فرهنگي خانګه
- وېبپاڼه: www.melitahrik.com
- کمپوز/ډيزاين: محمد شعيب شيرزی
- چاپځای: سهر مطبعه، کابل
- پښتۍ ډيزاين: فياض حميد
- چاپشمبر: ۱۰۰۰ ټوکه
- چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م
- د تحريک د خپرونو لړ: (۷۶)

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كابل د كب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي خانگه

د ځمکنو میا عمر (ح) او دده شمایل نبوی (ص)

د ځمکنو میا عمر د هغوروحانی او عرفانی شخصیتونو په ډله کې ولاړ سړی دی چې د روحانیت انگازې یې ترملکونو پورې خورې وې او ډیرو د الهی مینې پتنگانو له ده څخه روحانی او عرفانی فیض موندلی دی.

د ځمکنو میا عمر داسی روحانی شخصیت و چې یوازې په تلقین او تبلیغ او د خلکو په روحانی روزنه یې بسنه نه کوله، بلکه قلم یې په لاس کې و او د خپلو افکارو د بیان او خپل ولس ته د پراخ او زیات خدمت په منظوریې په پښتو، پارسی او عربی ژبو آثار هم لیکل.

پښتو ژبې او ادب ته خدمت نه یوازې په ده پورې منحصر پاتې شو، بلکه په کورنۍ کې یې زامنو او همدا راز دده ډیری مریدانو پښتو ادب او پښتو ژبې ته داسې خدمتونه وکړل چې تر هغې پښتو ژبه او ادب موجود وي، نو د میا عمر (ح) دده د کورنۍ او مریدانو نومونه به تل ورسره ژوندي وي.

د میا عمر (ح) په زامنو کې محمدی (۱۲۲۰ هـ ق مې) او احمدی د پښتو ژبې لوی شاعران او د زیاتو مؤلفاتو خاوندان دي او له دې سربیره محمدی صاحبزاده چې د پښتو آثارو د خوندي کولو او حفظ په لاره کې کوم کارونه کړي دي، هغه د پښتنو په فرهنگي تاریخ کې لوړ ځای لري. د دولسمې هجري پېړۍ په دوران کې د نوموړي محمدی صاحبزاده په پرمایښت د پښتو ډیر نایاب متون د زین الدین پېښوری او گل محمد پېښوری په ښکلو خطونو خطاطی شوي دي. دده په پرمایښت کښل شوې خطی نسخې ځینې د خط او نورو ځانگړنو له پلوه هنري ارزښتونه هم لري (۱)

کله چې زموږ مشرانو فرهنگیانو د پښتو ادبیاتو په رشد کې د ځینو پښتنی کورنیو پر کارونو خبرې کړې دي، نو یې د میا عمر (ح) کورنۍ هم نه ده هیږه کړې، او دا کورنۍ یې د پښتنو په فرهنگي کورنیو کې شامله بللی ده (۲)

ددې فرهنگي کورنۍ مشر ميا عمر^(ح) دی چې په دې
لیکنه کې یې پر احوالو او آثارو لږ لږ خبرې کوو، او بیا یې د
شمایل نبوي رساله خپرو.

(۱) ميا عمر^(ح):

د تيرې شلمې ميلادي پيړۍ له دويمې نيمايي کلونورا
پدې خوا د پښتو په ادبي، عرفاني او فرهنگي څيړنو کې د ميا
عمر^(ح) او دده د آثارو او افکارو پر يادونو ډير پيښيرو.
متفرقي يادونې، مقالې، د ځينو څيړنو په ترڅ کې بحثونه او
حتي مستقل آثار دده پر احوالو او آثارو ليکل شوي دي.

د پښتو له ادبي تذکرو څخه د پښتانه شعراء په لړۍ کې
هم دده احوال او آثار ضبط شوي دي، (۳) او د ميا صاحب^(ح)
څيره مور ته د يوه پياوړې فرهنگي، نوميالي اجتماعي
پيشوا، او منلي روحاني لارښود په توگه ځليږي، که ووايو چې
دده پر احوالو بيا څه ليکل اضافي خبره ده، نو دا به کومه زياته
خبره نه وي، خو دا چې ما دده يو نا چاپ او مستقل اثر چاپ ته
آماده کړی دی، نو د متن څيړنې د اساساتو او لارښوونو له
مخې زه اړ يم چې ددغه اثر د ناظم په توگه پر ميا صاحب هم
مختصر څه ووايم (۴).

د میا صاحب پر احوالو خورا مغتنم اثر چې د ځانگړې رسالې په بڼه چاپ شوی دی، هغه د استاد رشاد لیکلی: د ځمکنو میا عمر^(ح) نومی رساله ده، چې مسایل پکې په خورا دقیق او تحقیقی ډول طرح شوی دي.

زه په دې ځای کې د میا صاحب احوال د استاد رشاد څیړنو او ځینو نورو منابعو ته په پاملرنه ډیر لنډ وړاندې کوم: د میا صاحب نوم محمد عمر و، پلار یې ابراهیم، نیکه یې کالا خان او غور نیکه یې فقیر خان نومیده.

د استاد رشاد د څیړنو له مخې د میا صاحب د زوکړې نیټه باید ۱۰۸۰ هـ ق کال وي (۵) ځکه که دا کال دده د زوکړې کال و نه منو، نو بیا تر ۱۰۹۹ هـ ق کال دمخه د علم د زده کړې لپاره کابل ته دده د راتگ خبره ناشوني غوندې ښکاري. د میا صاحب د زوکړې نورې سنی هم خلکو راوړې دي، خود استاد رشاد د باور له مخې ۱۰۸۰ هـ ق کال دده د زوکړې سنه کیدای شي.

میا عمر^(ح) په نسبي لحاظ تر کلانیو پښتنو ته منسوب و. دده پلار د پنجاب په فرید آباد کې اوسیده، هوری مړ دی او د راوی د سیند پر غاړه ښخ دی.

د ميا صاحب د زوکړې په باب د ارواښاد عبدالحليم اثر
رايه داده چې دی د پنجاب په فرید آباد کې زوکړی دی او د ۱۲
يا ۱۴ کالو په عمر خپل مورني کلی څمکنو ته راغلی دی (۶).
خو استاد رشاد د ميا عمر (ح) له خپل اثر خزينة الاسرار څخه
داسی سند را نقل کړی دی چې د ارواښاد اثر، قول پرې
ماتیري.

په خزينة الاسرار کې ميا صاحب ليکلی دي: "مولد
پشاور است و نشو و نما هم انجا یافته ام" (۷). ميا صاحب د
خپلی ترجمه کړې خلاصه کيدانی په مقدمه کې هم د خپل نسب
او کورنۍ په باب څه خبرې کړې دي، چې دا لاندې بيتونه يې
زموږ د بحث د بشپړتابه له مراتبو سره مرسته کوي، ميا عمر (ح)
ويلی دي:

اوس بيان کوم و تاته د نسب خپل او راتله و څمکنو ته د سبب خپل
که زما د نوم په زړه کې لرې شوق نوم زما محمد عمر واوره په ذوق
باجور د پلار نيکه زما وطن دی څمکنی په پشاور کې می مسکن دی
په څښی سره که يادیم زه پښتون سيادت راسره کاندي پيوستون
اعلا جد می و پيدا له سیدی زه سيد یم په سبب ددی جدې (۸)

د ميا صاحب بشپړ نوم، لکه څنگه چې ده خپله ويلی دي
(محمد عمر) و، خو په خلکو کې يې په ميا عمر شهرت درلود

او دده مبارک نامه پښتو فولکلور ته په همدې بڼه لاره پیدا کړې ده، لکه په یوه لنډې کې چې راغلی دي:

په پېښور کې وليان ډیر دي
کړې جنډې په میاعمر ولاړې دینه

میا صاحب تر ۱۰۹۹ هـ ق کال دمخه کابل ته د علم د زده کړې لپاره راغلی و، تر ۱۱۰۳ هـ ق کال دمخه له کابله پېښور ته ولاړ او بیا له پېښوره کوهانټ ته ولاړ او له هغه ځایه د بهیري، خوشاب، ډیره اسماعیل خان، ډیره غازی خان او ملتان له لارې لاهور ته ورسید او په ۱۱۰۴ هـ ق کال په لاهور کې د شیخ سعدي لاهوري (۱۰۳۳ - ۱۱۰۸ هـ ق) په حضور مشرف شوی دی (۹).

له لاهور نه بیرته پېښور ته راغلی دی، دلته د پېښور په سیمو کې یې د چا میرزایی کوله، خو کله چې خبر شو چې دا سړی سود خور دی، نویي د هغه نوکری پرېښوده او بیا یې د یو بل چا زامنو ته درس وایه، په ۱۱۰۸ هـ ق کال کې یې دغه نوکری هم له لاسه ووته.

استاد رشاد کښلی دي چې میا صاحب (ح) په ۱۱۰۵ هـ ق کال د شیخ سعدي لاهوري لاس نیوی وکړ او د نقشبندي مجددیه طریقی تلقین یې وموند. (۱۰) کله چې شیخ سعدي

وفات شو، نو میا عمر^(ع) بیا د شیخ یحیی اټکی (۱۰۴۱ - ۱۱۳۱ هـ ق) لمن و نیوله، او له ده څخه یې فیض بیاموند.

د سلوک لوړو مقاماتو ته ورسید او د ارشاد اذن یې حاصل کړ. میا صاحب د خپلی عرفانی لارې او مشرب په باب ویلی دي:

دا بیان کړسی نامه د نقشبند ده   له حضرت صدیق تر ما پورې پیوند ده
بنکوم زه بیان د سلسلی د نقشبند   طریقه ده هم په زړه می دلیسند
په مذهب د حنفی سنی مذهب یم   طریقه نقشبندی کې پاک مشرب یم (۱)

له شیخ سعدی لاهوری او شیخ یحیی اټکی سر بیره له مولانا محمد قطب مشوانی (۱۱۰۸ هـ ق مې) سید عبدالشکور اټکی (۱۱۱۳ هـ ق مې) او شیخ عبدالغفور پینبوری (۱۱۱۶ هـ ق مې) سره محشورتیا او صحبتونو هم د میا عمر^(ع) په روحانی روزنه کې برخه لرلی ده.

کله چې په ۱۱۳۱ هـ کال شیخ یحیی اټکی وفات شو، نو له لیریو لیریو ملکونو څخه خلکو د روحی روزنی په منظور میا صاحب ته رجوع کوله او د شهرت انگازې یې هرې خوا ته خورې شوې.

شاهان او گدایان یې حضور ته ورتلل او دده له روحانیته یې فیضونه موندل، لنگر یې جاری و، په لیریو، لیریو سیمو کې یې خلیفه گان او ماذونان درلودل.

لوی احمد شاه بابا (۱۱۲۰ - ۱۱۸۲ هـ ق) هم ده ته ارادت درلود، مسعود گل د میا صاحب د مناقبو په کتاب کې ویلی دي:

له ما واوره په اخلاص ته دا کلام	دارنگ نقل اورم زه له خاص و عام
مسمی وه په نامه د احمد شاه	چی بادشاه د زماني جهان پناه
په خدمت د میا صاحب و ډیر منقاد	ډیر محکم و په اخلاص په اعتقاد
په گلزار د څمکنو به و، بلبل (۱۲)	چی به راغی پینسور ته نور به تل

میا صاحب تر سلو کلو زیات عمر درلود او خپل عمر یې گرده، په زده کړه، تدریس، تلقین، ارشاد، اذن، او د ولسونو په روحانی او اجتماعی روزنه، مطالعه او تألیف تیر کړ، بالاخره د ۱۱۹۰ هـ ق کال د بزرگی د میاشتی، په لومړي نیتیه او یا تر رجب د دمخني میاشتی په ۲۹مه وفات شوی دی (۱۳) او د پینسور د توابعو د څمکنو په کلی کې بنخ کړل شو، زیارت یې اوس هم هوری شته او حاجتمندان د خپلو مرادونو د پوره کولو لپاره ورته ورځي.

د میا صاحب په مړینه ډیرو پښتنو شاعرانو مرثیې ویلی دي، او ډیرو یې د مرگ تاریخی مادې په شعرونو کې د معما په ډول نغبنستی راوړي دی، لکه د پښتو ژبی نازک خیال شاعر کاظم خان شیدا (۱۱۹۴ هـ ق مې) چې یې د مرگ تاریخی ماده په یوه نظم کې داسی راوړې ده:

میا عمر صاحب په خپل دوران کی چی کشاده یې د فیض باب وه
شاه وگدای یې په در حاضر وو مرجع د خلقو، عالم مآب وه
تاریخ یی دادی در حلت واوره شیخ اجل وه، قطب اقطاب وه (۱۴)
میا صاحب په خپل پر باره ژوند کې په پښتو، پارسی او
عربی ژبو آثار لیکلی دی، لکه چې ده خپله ویلی دي:

تصانیف له دې فقیره چی عیان دي
په فارسی په عربی کی نمایان دی
په پښتو ژبه هم ما کړي بسیار دي
ځنی ځنی بیا مشهور په هر دیار دی (۱۵)

زه به ددې لیکنی په دې برخه کې دده پر معلومو تألیفاتو
څه خبرې وکړم:

الف، خزینة الاسرار:

د میا عمر^(ح) په لاس ته راغلو آثارو کې د تألیف د قدامت
پر اساس قدیمترین تألیف خزینة الاسرار نومېږي چې په
۱۱۱۲ هـ ق کال کې یې تألیف کړی دی، ځینی زیاتونی یې په
۱۱۱۳ هـ ق کال هم پکی کړې دي.

په دې کتاب کې د شیخ آدم مشوانی، شیخ سعدي
لاهوری او شیخ یحیی اټکی احوال، خوارق او کرامات په
مفصل ډول راوړل شوي دي. له دې سربیره په دې کتاب کې د

نقشبندیه طریقی د مشرانو او مرشدانو بیان هم په اجمالی ډول راغلی دی.

دا کتاب په پارسی نثر لیکل شوی دی او د میا صاحب د پارسی انشاء او پارسی نثر لیکلو شیوه ترې رابنکاري. په دې کتاب کی د میا صاحب ډیر بنکلی پارسی قصاید او ځینی نور منظومات هم راغلی دي. د دې کتاب له مطالعی بنکاري چې میا عمر (ح) د پارسی نظم او نثر لیکلو عالی استعداد درلود. خزینه الاسرار تر اوسه نه دی چاپ شوی، یوه ناقص الاخر نسخه د افغانستان د علومو اکاډیمی په کتابخانه کی شته او یوه بله نسخه یې استاد رشاد په لاهور کې بسوولی ده.

ب، خلاصه کیدانی:

خلاصه کیدانی په عربی ژبه د لمانځه په باب د حنفی فقهی یو کتاب دی، چې لطف الله نسفی کیدانی (۷۵۰ هـ ق مړ) لیکلی دی. دا کتاب یوه مقدمه او اته بابه لري. میا عمر (ح) د دغه کتاب مطالب په پښتو نظم ترجمه کړی دی. د دې ترجمی ټول بیتونه ۳۴۳ دي. د میا صاحب د پښتو ترجمی د لومړی باب شکلی سکښت قصیده ډوله نظم دی، خو نور بابونه یې د مثنوی په کالب کې نظم شوي دي.

د استاد رشاد له څیرنی سره سم د خلاصی د پښتو
ترجمی کال ۱۱۴۲ هـ ق یا ۱۱۴۸ هـ ق ښوول شوی دی.

د رساله میا صاحب د خپل زوی احمدی صاحبزاده
(۱۲۳۳ هـ ق مې) په غوښتنه په پښتو ترجمه کړی ده، په دې باب
د میا عمر (ح) خپله وینا دا ده:

نورالعین محمدی مشر فرزند	ورپسی عبیدالله دی ارجمند
په میاگل سره مشهور په هر دیار	راغی کښیناست و نیو ده زما کنار
راته کاندې مسایل چی د صلوة دي	خلاصه کی عجایب په درجات دی
باری دا کتاب په ژبه عربی دی	کله پوه پرې هر طالب غبی صبی دی
مسایل د خلاصی که په پښتو شی	ډیر په کار به دا کتاب د پښتنو شی
په بار بار چی د میاگل وه دا الحاح	په پښتو ژبه زما وشوه صلاح

د میا صاحب ترجمه کړې خلاصه دده له ډیرو نورو
منظومو آثارو سره یوځای د هشنغر د فضل حق اخوندزاده په
زیار دده له (۷۸) اضافی بیتونو سره چاپ ته آماده شوی ده.

د خلاصی پښتو ترجمه په ۱۲۹۸ هـ ق کال د (خلاصه
کیدانی افغانی معاً دیگر مسایل مفیده) په نامه د دهلی په
فیض عام مطبعه کې چاپ شوی ده.

په دې چاپی نسخه کې د میا صاحب له خوا د خلاصی د
اتو بابونو له پښتو ترجمی سربریره، د فضل حق اخوندزاده ۷۸
بیتونه (مقدمه او خاتمه) او د میا صاحب نور منظوم رسایل د

همدې چاپی خلاصی د متن وړاندې وروسته ورسره چاپ شوي دي. د دغو منظوماتو د بیتونو شمیره (۸۵۰) بیتونو ته رسیږي، او دا داسی منظومات دي، چې موضوعات یې له خلاصی سره نیغه اړیکه نه لري.

د خلاصی تر متن دمخه چې د میا صاحب ځینی نور منظومات راغلی دي، د بیتونو شمیره یې (۲۰۸) ده، او په هغو کې حمد، نعت، مناجات، د کتاب د تصنیف باعث، د چهاریار منقبت، د میا عمر (ح) خپله نسب نامه، د نقشبنديه طریقې سلسله او نور مطالب راغلی دي.

د خلاصی تر متن وروسته چې د میا صاحب کوم منظوم آثار راغلی دي، د هغو د بیتونو شمیر ۲۴۲ دی. په منظوماتو کې زیاتره د اسلامی تاریخ ځینی حکایات او روایات منظوم بیان شوي دي.

د میا صاحب دغه حکایتی ترجمی په پښتو ادب کې د قصصو او حکایاتو په تاریخ لیکنه کې د هیږیدو نه دي.

ج، شرح فقه الاکبر:

فقه الاکبر یوه رساله ده، چې د علم کلام او عقایدو په خصوص کې بحثونه لري او رساله په عربی ژبه تألیف شوې ده. د دې رسالی د مؤلف په باب بیلابیل نظریات څرگند شوی دی، چا د یوه او چا د بل گهلی ده. استاد رشاد دغه نظریات گرده

راوړي دي. پر دغه کتاب میاصاحب په پارسی ژبه یوه شرح لیکلی ده، چې خطی نسخه یی د تاشکند په یوه کتابخانه کې خوندي ده (۱۶).

د، المعالی شرح الامالی:

امالی یوه عربی قصیده ده، چې په ۵۶۹ هـ ق کال امام سراج الدین ابو محمد عبدالله علی بن عثمان الاوشی الفرغانوی (۵۷۵ هـ ق مې) نظم کړې ده او ټول بیتونه یی ۷۳ دی.

پر دې قصیده ځینو پښتنو علماوو، لکه اخوند درويزه (ح)، عبدالرحمن زميند اوری او میاعمر (ح) په پښتو او پارسی شرحی لیکلی دي.

د میاصاحب شرح پارسی ده، او د ارواښاد عبدالحليم اثر په قول میاصاحب دغه شرح په ۱۱۵۸ هـ ق کال بشپړه کړې ده. نوموړی اثر د میاصاحب ددغی شرحی دوی خطی نسخی بنوولی دي.

ه، نسب نامه:

دغه کتاب په ځینو ماخذو کی د پښتنو نسب نامی په نامه بنوول شوی، خود حیات افغانی مؤلف بیا ویلی دي چې

میاصاحب د ارمر و شجره په پښتو نظم ولی ده (۱۷) ددغه کتاب ځانگړی چاپی نسخه مانه ده لیدلای.

(۲) د میاعمر (ع) شمایل نبوی (ص):

شمایل د شمیله عربی کلمی جمع ده، چی د شمایل کلمه مجازاً د شکل او قیافی په معنی هم راځی. (۱۷)

د اسلام د نازولی پیغمبر حضرت محمد (ص) د شمایلو زیات کتابونه په عربی، پارسی، اردو او نورو شرقی ژبو په نظم و نثر کښل شوی دی. پښتو هم یوه له دغو شرقی ژبو څخه ده چې د حضرت پیغمبر (ص) د شمایلو د بیان ډیر رسایل او کتب پکی لیکل شوي دي.

هغه پښتانه لیکوال چې پښتو شمایلنامی ترې پاتی دي.

دا دي:

اخوند درويزه ننگرهارى (ع) (۹۴۰-۱۰۲۸ هـ ق) اخوند احمد، سيد حسين، اخوند قاسم پاپینی، محمد گل کوهاتی، شیرمحمد هوتک (۱۰۹۲-۱۱۷۵ هـ ق) سکندر خان خټک (۱۰۸۲-۱۱۱۲ هـ ق) عبیدالله میاگل، امیر شاه، مستقیم، غلام نبی او میاعمر صاحب. ما ددغو شمایل نامو په باب یوه څیړنه د سکندر خان خټک د نظم کرې شمایلنامی په تعلیقاتو

کی وړاندې کړې ده (۱۸) نو ځکه دلته یې یوازې یادونه لازمه وه.

د پښتو په لرغونو شمایلنامو کې یوه هم د میاعمر (ح) شمایلنامه ده، چې دا شمایلنامه تر اوسه نه ده چاپ شوې، یوه خطی نسخه یې د کابل پوهنتون په خطی کتابونو کې محفوظ ده (۱۹).

د میاصاحب د شمایلنامې دغه خطی متن د یوه خطی جونگ په ترڅ کې خوندي دی، او ددې خطی نسخې ۹ مخه یې نیولې دي.

دا شمایلنامه منظومه ده او شکلی سکنت یې د غزلو او قصیده ډوله اوږدو غزلو دی. ټول بیتونه یې ۱۲۵ دی. (۲۱) دا شمایلنامه میاعمر (ح) په ۱۱۲۳ هـ ق کال په ځمکنو کې پای ته رسولې ده، لکه چې ده ویلی دي:

په مقام د پېښور پــــه ځمکنو کې   شمایل شه د طالب د زړګی نهال
زړو سل او درې شپيته د هجرت سن و   چی را وخت دا مذکور، لکه هلال

د میاصاحب د شمایلنامې ژبه درنه نه ده، خو نظمونه یې رسالې نه لري، او د استاد رشاد تحقیق مطابق په دې نظمونو کې دوه وزنه سره ګډ شوی دي، څنګه چې موږ د میاصاحب د نظم کړې شمایلنامې یوازې همدا یوه نسخه په واک کې لرو، نو

حکمه موربه نه شو ویلای، چې دغه گډوډی یوازې په همدې نسخه کې واقع دي، که نورې نسخې هم دا ډول گډوډی لري. ددې کتاب دوې نورې نسخې ارواښاد اثر په نخښه کړې دي، چې د پښتونخوا په کتابخانو کې ساتلی کېږي.

څنگه چې مو دمخه اشاره وکړه، د میا صاحب دغه منظومه پښتو رساله تر اوسه نه ده چاپ شوې، نو می لازمه وگڼله چې په دولسمه هجری پېړۍ کې د پښتنو ددغه ستر روحانی او علمی شخصیت دغه ناچاپه اثر چاپ ته آماده کړم. په همدې نیت می په ۱۳۵۹ هـ ش کال کې دغه متن د کابل پوهنتون له نسخې څخه را نقل کړ او را سره پروت و، په ۱۳۶۷ هـ ش کال کې می دا نقل له اصل سره بیا مقابله کړ او تر مقابلی وروسته می پاکوئیس کړ او لازم تصحیحات می پکې داسی وکړل، چې د اصل بڼه می یې په لمن لیکنو کې بنوولی ده. ددې متن د تصحیح روش قیاسی دی او دا په دې دلیل، چې د واحدې نا باوره خطي نسخې د موجودیت په صورت کې د متن محقق اړ دی چی له دغه روش څخه استفاده وکړي.

د متن د خطی نسخې نومرې می د چاپ ته برابر شوی متن په بنی اړخ کې د دا ډول [۱] قوسونو تر منځ بنوولی دي، د بیتونو شمیر می د متن کین اړخ ته په همدی لور ډول

قوسونو کی راوړی دی او د حاشیو نومرې په مسلسل ډول د ډا ډول ( ) قوسونو ترمنځ راغلې دي.

ما ددې متن په تصحیح او ددې مقدمې په کښلو کې تر یوه حده کار کړی دی، هیله لرم چې زما دا کار د میا صاحب ددغه اثر د چاپ او نشر په صورت کې د افغان دیندوست ملت په درد و خوری، او زموږ د زړو متونو لیاوال محققان هم ځنی استفاده وکړي.

ماخذونه:

(۱) هیوادمل، زلمی، د پښتو آثارو د خطاطۍ عمده مرکزونه، ریاست فرهنگ، کابل، دولتی مطبعه ۱۳۶۴، ۷۹- ۸۰ مخونه.

(۲) رښتین، پوهاند صدیق الله، پښتو پیژندنه، پښتو څیړنې، پښتو ټولنه، کابل، دولتی مطبعه، ۱۳۵۲ هـ ش ۲۵ مخ.

(۳) بختانی، عبدالله، پښتانه شعراء څلورم ټوک، پښتو ټولنه، کابل، دولتی مطبعه، ۱۳۵۷ هـ ش ۲۹- ۷۵ مخونه.

(۴) هیوادمل، زلمی، د متن څیړنې میتودولوژی، پښتو ټولنه، کابل، د ښوونې او روزنې مطبعه ۱۳۶۹ هـ ش، ۱۱۴ مخ.

(۵) رشاد، پوهاند، عبدالشکور، د څمکنو میاعمر (ح) د افغانستان د علومو اکاډیمي، کابل دولتي مطبعه ۱۳۲۰ هـ ش، ۱۱ مخ.

(۶) اثر، عبدالحليم، روحاني تړون او روحاني رابطه، پيښور، ۱۹۲۵ ع، ۷۵۹ - ۷۲۰ مخونه.

(۷) د څمکنو، میاعمر (ح) خزينة الاسرار، (خطي) د افغانستان د علومو اکاډيمي خطي نسخه.

(۸) د څمکنو، میاعمر (ح) خلاصه کيدانی معه ديگر رسايل مفیده، دهلي، فيض عام مطبعه ۱۲۹۸ هـ ق، ۲ - ۷ مخونه.

(۹) د څمکنو میاعمر (ح) ۱۴ مخ.

(۱۰) همدغه اثر، ۱۹ مخ

(۱۱) خلاصه کيدانی ۱۱ مخ.

(۱۲) مسعودگل، مناقب میاعمر چمکنی، دهلي، مطبع فيض عام، ۱۲۹۹ هـ ق ۳ مخ.

(۱۳) د څمکنو میاعمر (ح) ۲۷ مخ.

(۱۴) شيدا، کاظم خان، د شيدا ديوان، د استاد بينوا په زيار، پښتو ټولنه، کابل، عمومي مطبعه، ۱۳۳۱ هـ ش، ۲۱۵ مخ.

(۱۵) خلاصه کیدانی، ۵ مخ.

(۱۶) محمد حیات خان، حیات افغانی، لاهور، ۱۸۲۷ع،
۱۵۴-۱۵۵ مخونه،

(۱۷) د خمکنو، میاعمر (ح) ۵۱ مخ.

(۱۸) هیوادم، زلمی، د سکندر خټک د شمایل نامه او
پندننامه، تعلیقات، پښتو ټولنه، کابل، ۱۳۲۴هـ ش، ۴۱-۴۹
مخونه.

(۱۹) پهوال، عبدالرحمن او ستوده، د پښتو د ۱۰۸
قلمی نسخو فهرست، کابل پوهنتون ۱۳۵۴هـ ش، د کابل
پوهنتون د کتابخانی ۸۴ نومره خطی کتاب.

(۲۰) ما د استاد رشاد د یوه یادښت له مخی په خپله یوه
مقاله کې چې می، د میاعمر (ح) د شمایلنامی، پر خطی نسخه
کښلی ده، دا ویلی دي، چې د میاصاحب د شمایلنامی بیتونه
۱۲۲ دی. (هیوادم، زلمی، د خمکنو میاعمر د پښتو خطی
کتاب په باب خوټکی، عرفان د ۱۳۲۹هـ ش کال د قوس گڼه،
۴۰ مخ) خو په متن کی د شمایل نامی د بیتونو شمیر (۱۲۵)
دی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[۱] اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَانْعَمْ وَارْحَمْ وَاكْرِمْ عَلٰى
سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْعَالَمِيْنَ وَ سَيِّدِ الْاَنْبِيَاءِ
وَالْمُرْسَلِيْنَ وَ سَيِّدِ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِيْنَ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَاَهْلِ بَيْتِهِ *
اَجْمَعِيْنَ دَائِمًا اَبَدًا عَدَدَ مَا عَلِمْتَ وَاِمْلَاءَ مَا عَلِمْتَ تَكُوْنُ وَ زِيْنَةَ
مَا عَلِمْتَ بِعَدَدِ الْاَنْفَاسِ الْخَلَائِقُ وَ التَّسْبِيْحِ الْمَلَائِكِ وَ ذُرِّيَّةِ
الْمَوْجُوْدَاتِ اَجْمَعِيْنَ، كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضٰى يَكُوْنُ لَكَ رِضًا
وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً وَ فِى الدَّارِيْنَ لَنَا صِلًا حَافِلًا وَ نَجَاتًا مِنَ النَّارِ
وَ مِنْ شَرِّ الْاَشْرَارِ وَ ضَرًّا لِالْاَضْرَارِ وَ جُنُوْدَ الْكُفَّارِ وَ اَرْزُقْنَا مِنْ
عِنْدِكَ ضِيًا وَ نُورًا فِى دَارِ الْقَرَارِ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

(درود شریف)

تل ثنا د هغه پاک پروردگار

چي ممکن يې له نابوده کړ اظهار
بيا يې غوره په عالم کي پاک رسول کړ
هم يې مورډ** دده امت کړو ايماندار
او درود دې پاک الله پرده ويلي
بيا يې مورډ (ه هم) مامور کړو پر دا کار (هه)
[۲] دغه پسه شمایل د پاک رسول دي
چي لوستوني (ه۲) منور شي په انوار
شمایل په لوست و عده د بهشت شوي
حکه هر خوک يې د لوستو طلبگار
د الله ثنا بي حده ***
بنده وايه (۳) بي عده
دا ثنایي ازلی ده
له ازله تر ابده

**آ: مونډ

(هه) اصل: بيا يې مورډ پر مامور کړو؛ آ: بيا يې مورډ پر مامور کړو پدا کار؛ آ: بيا يې مونډ پر مامور کړو پدا کار

(ه۲) لوستوني: لوستوني يې؛ آ: چه لوستوني منور په انوار

**آ نسخه له دې ځايه پيليري.

(۳) اصل: وایي

بیا یی مور دده حساب کرو له امته
له صفته یی عاجز سړي، پيري شوو
که هر خو یی وصف کا* په خو لغته
ولې لږ بیان یی دا دی ای طالبه
مومن* زړه به پرې قوی شی پر همته
پاک رسول نوری بشر* مقبول د خدای وه
بی نظیره عالیشانه، تمام پر له برکته (۵)
آدم زاد څه، کائنات کې* مثل نشته
که هر خو کائنات دي عالی فطرته
د صورت بشري سایه یی نه وه ای طالبه (۶)
سرتراپایه نوری (۷) تن، نوری سیرته

---

*آ، آ: که

*آ: د مومن زړه

*آ: بشره

(۵) اصل، پ: بی نظیره تعالی شانته سرتراپای تمام پرله برکته

*کې: کې یې

(۶) پ: د صورت مبارک یی بشری سایه یی نه وه ای طالبه؛

آ: د صورت مبارک بشری سایه نوه ابطال

(۷) آ: سرتراپایه مبارک تن

مچ پري نه کنښناست هيچرې اې مومنه
مچ اکثر وي آلوده او پر چرکته
[۳] معجزات يې عجيب او لوی لوی وو
کل کارونه يې واره وو له حکمته (۸)
چی يې ونی رابللي، په قدرت د پاک الله وله راغلي (۹)
دوی به ولوبستی (۱۰) بی درنگه بی محنته
لویو غرونو مخ* خرگند کړ چی زرکيرو و خدمت ته
زرکیده يې په قدرت د پاک الله حاصل بی درنگه بی کلفته
التفات يې ورته نه کاوه هيچيرې
وه په ذات کی يگانه بلند همته
مياشت له شوقه دوه نيمه وله** راغله
چی يی وکړ پري نظر له اشارته
و، مقبول په دواړه کونه*** کی طالبه

---

(۸) آ، آ، آ، پ: کل کارونئ واره پرلبرکت

(۹) اصل: چی يې ونی رابللي وي عاجزې په قدرت د پاک الله وله راغلي؛ پ، آ: ولره

راغلي

(۱۰) له بيخه نيږدل.

*آ: مخ ورته خرگند کړ

**آ، پ: ولره

***آ، آ، آ، و: وه مقبول په دواړه کونؤ

نيڪبختان يې بيرون نه وه*
کافران چي له خدمته يې بيرون شوه*
شرمنده شوه* په دوه کونه هزيمته
چې پيروان* د پاک رسول نه شی طالبه
هغه کسان واره محروم له شفاعته*
په اول يې پيروي په خاص توحيد ده
مشرک حکه بی نصیب شه له رحمته
مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي لَمْ يَنْلُ شَفَاعَتِي (۱۱) ظاهر دليل دی
دا حديث صحيح راغلی له حضرته
له سنت مراد تمام شريعت دی
دا معنی کره بنه معلومه له لغته
امر و نهی پاک رسول له خدایه راوره (۱۲)
پاک رسول زموږ پيشوا دی

---

* ۱، ۲، آ، وو

* ۱: شوو

* ۲: شرمنده شوو

* ۱، ۲، آ، پيروان

* آنسخه دلته ناقصه ده

(۱۱) خوک چي زما له سنتو سرغړاونه وکي، بيا به نه مومي زما شفاعت

(۱۲) ۱، ۲، پ: امر نهی پاک رسول له خدای راوړ تعالی شانه

خاص و عام و ته ارشاد کاله رحمته (۱۳)
مفصل می شمایل په پښتو راوپه (۱۴)
عربی و فارسی وه شرین لغته
فصل

پاک رسول نوری جمال نوری بشر
خدای پیدا کړ منور

د صورت سایه یې نه وه (۱۵)

نور یې زیات تر شمس قمر

[۴] دولس لکه دیارلس زره

تیر سو (۱۲) دیرش وینسته یی د سر

او شپږ لکه خونسو (۱۷) دو اويا حساب په پاکه ږیره

اختلاف د روایاتو دلته شته دا مختصر (۱۸)

په حساب کی د وینستو کمی، زیاتی احتیاط دادی

---

(۱۳) آ: که له رحمته

(۱۴) آ: راوپه

(۱۵) آ، پ: د صورت مبارکی بشری سایه یې نه وه

(۱۶) تیر سو: دری سوه؛ آ، پ: وینسته یی وود مبارک سر

(۱۷) خونسو: څلور سوه؛ آ، پ: پر پاکه؛ آ، پ: ۲: گیره

(۱۸) اصل، پ: که اختلاف د روایاتو دا له شته دا مختصر؛ آ، پ: که اختلاف د روایتو دا

له

چی تعین پکی رانه شی په شمر
خلاصه، حاصل یې دا چی په سینه یې * د وینستو وه نری لیکه
لکه بنکلی الف سم وی په دفتر
عربی و په فارسی کی مونده کیږي
دا مذکور یې د وینستو * شته مقرر
شمايل نبوي کی سپین وینسته یی دی شمیرلي
سپین وینسته یې تر شل کم وایی په شمر
دري شپيته کاله یې عمر * بی معراجہ
روایت دا هسی شته دی معتبر
چی اتلس کاله شپه وه مومنانو
* غه ژوندون یې په قدرت د جان پرور
قوت (۱۹) بی شوق او محبت د کردگارو *
غیر گمان چیرې ونه کانیئ ابتر

---

* آ به سینه یی مبارک

* آنسخه تردې ځایه ناقصه ده؛ آ، پ: دا مذکور یی د وینستو یی مبارک شته مقرر

* پ، آ: عمر مبارک

* آ: هغه ژوندون یقدرت؛ آ، پ: ژوندون مبارک.

(۱۹) قوت: شومه

* آ، پ: د ذوالجلال و

ملايڪ بي طعمي* ژوي عجب نه ڪري
د الله* تحقيق د رزق ڪري بي خبر^(۲۰)
دا احوال يوه معجزه له معجزاتو
د مومن ايمان راوڀه دي پري هنر
پاڪ رسول ڪمالات تر عقل لوڀ عطا د خداي ده^(۲۱)
ته به ڇه شڪل همگي راوڀي په شمر
شمايل لوسته د زره په فڪر بويه
چي د زره په فڪر يي لوست دي ڏير هنر^(۲۲)
چي په ڙبه يي بيان په زره دليل وي
هغه لوست يي په تحقيق دي پراثر*

*آ: طلعي

*ا، آ، آ: داله

^(۲۰) اصل: او د الله تحقيق؛ پ: او داله تحقيق

^(۲۱) اصل: د خداي ده جل جلاله؛ آ: د خداي دي جل جلاله؛ پ، آ، آ: پاڪ رسول ڪمالات
كل تر عقل بر عطا د خداي د جل جلاله؛ آ: خداي جل جلاله، (د) نه لري.

^(۲۲) اصل: چي د زره په فڪر يي لوسته يي دي هنر؛ پ: چي د زره په فڪر يي لوست وي دي
بهتر؛ آ: چي د زره په فڪر لوسته دي بهتر؛ آ: چي د زره په فڪر لوست يي ڏير هنر

* له دي نيم بيتي لوڀ دري نور نيم بيتي او دا نيم بيتي ٽول په آ نسخه ڪي يوڄاي داسي
راغلي دي: شمايل لوسته دي بهتر چي ڙبه يي بيان پزره دليل وي هغه لوست يي په
تحقيق دي پراثر

د معنی ملاحظه بویه طالبانو
چی محکم* پرې یقین شي محکم تر
په دلیل سری^(۲۳) یو حل لوسته په کار دي
غه،* یو حل دی، تر هزار حله بهتر

فصل*

پاک رسول نوری جمال وه
پیدا کړی ذوالجلال وه
[۵] وه پیدا د خدای له نوره
حکمه بی* نقصه کمال وه
که گمان د اتحاد کړې
دا گمان دې لوی وبال* وه
هغه نور محمدی د خدای مخلوق
تر کل مخلوق مقدم پیدا کړی ذوالجلال وه*

---

* آ: محکم وم؛ آ، آ: محکم هم

(۲۳) سری: سره بی؛ آ، پ: سره

* آ: هغه

* په آ نسخه کی د فصل عنوان نشته

* آ: بی

* آ: اوبال

أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى نُورِي^(٢٤) لَوِي دَلِيلِ دِي
دا حدیث ستا* د مقصود په شبه دال وه
ذات صفات د حق شریک له هیچا نه دی
چی گمان د شرک کا اهل ضلال وه*
نبی و* د خدای له نوره
سری و* له برکته
غوره کری ذوالجلال وه
دواړه شونډې یی تسبیح* وې
مسیح^(٢٥) د ذوالجلال وه
ژبی^(٢٢) وه د خدای له ذکره منوره
چی گویا په حق مقال وه

---

* آ، آ، آ: هغه نوری محمدی صلی الله وسلم و اله د خدای مخلوق ته (آ، آ: تر) کل مخلوق

مقدم ی (آ، آ: ی ته لری) پیدا کری ذوالجلال وه

^(٢٤) لومړنی شی چی خدای پیدا کری و، هغه زما نور دی.

* آ، آ: دا حدیث ستا د مقصود

* آ، آ، آ: چی گمان د شرک کا اهل ضلال وه

* آ، آ، آ: وه

* آ: سری وه لبرکت

* آ: په تسبیح وې؛ آ: شونډې مبارکی

^(٢٥) مسیح: خدای تعالی په پاکی یاد وونکی.

^(٢٢) ژبی: ژبه بی؛ آ: مبارکه ژبه بی وه

نوری غابن او لوړه پوزه
مښک عنبر* ، غه د بهننت یی کله* سیال وه
زړه* یې پرله صدقه له اخلاصه
درست له رحمه مالا مال وه
دواړه غوږې^(۲۷) یې وو، وپند* و عبرت ته
چی د وحی منتظر په خاص کرم د ذوالجلال وه
دواړه سترگی یې پر حیاوې
چی حق بین او با کمال وه
دواړه لاس* یې سر په سخاوو
چی په ورکړه په عالم کی بی مثال وه
حلق* شیرین یې بهترین وه د بهننت له هغو شهدو
کل امت* له شفقت یی مالا مال وه

---

*آ: عنبری

*آ: کا سیال

*پ، آ: مبارک زړه

^(۲۷) غوږې: غوږه یې

*آ: د پند وده عبرت؛ آ: دواړه غوږې مبارک وو وپند و عبرت ته؛ پ: دواړه غوږې

مبارک وو پند او و عبرت ته

*آ، پ: دواړه لاس یې مبارک پر سخاوو

*اصل: حلق

ملايي وه بهتره د بهنبت له دُر جوهر و
چي ترلې په طاعت وه چي حکمت او برکت پکي کمال وه*
د بهنبت تر سرو ياقوتويي سينه* وه خوش نمايه
په خوبی درخشان تر لال وه
نوس* يي وه پر حلم
چي قرآن پرې باندي دال وه
قوله تعالی: "وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ" ^(۲۸) که ته لولې ^(۲۹)
دا جواب ستا د، غه سوال وه
مبارک بطن يي صابرو، له جمیع صابرانو
چي په صبر لکه بحر مالا مال وه
هم وينسته يي بهترين وه، د بهنبت له هغو پاکو گياهورنو
چي پيدا د حق په فضل بي و بال وه
[۲] هم هډونه مبارک يي بهترين وو د بهنبت له غو کافورو

---

*آ: کل امت يي

*پ، آ، آ، آ: چي ترلې په طاعت وه چي حکمت او برکت معنوي پکي کمال وه
*په ستورو نخښه شوي کلمات په مقابله شوو نسخو: پ، آ، آ، آ، آ کې د مبارک کلمه هم

لري

*نوس يي مبارک وه پر حلم

^(۲۸)بي شکه چي ته د عالی اخلاقو څښتن يي

^(۲۹)آ، آ: که ولولې

چی بیان یې زما ستا کله مجال وه
دواړې پښې * یې د باري خدای په عبادت وې
چی ملک یې په طاعت کی کله سیال وه
پاک رسول قبول مقبول^(۳۰) د خدای تعالیٰ وه
تعالیٰ شانه د صورت معنی یې ځکه په کمال وه^(۳۱)

فصل

د حضرت رسول جمال
خدای پیدا کړ با کمال
په جمیع عالم کی غوره
پیدا کړی دوالجلال
پاک رسول محبوب د خدای وه تعالیٰ شانه
له محبوبه سیالی څوک کا د کمال
چی پیروشی^(۳۲) د محبوب هغه مقبول شی
قوله تعالیٰ:

---

* پ، آ، آ، آ، دواړې پښې مبارکې
^(۳۰) آ، آ: پاک رسول بیشک، قبول، مقبول محبوب د خدای تعالیٰ وه
^(۳۱) آ: تعالیٰ شانه د صورت په معنی ځکه په کمال وه.
^(۳۲) آ: پیرو

فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ (۳۳) اخبار کوی له دې احوال
او عالم آدم هنوز چی پیدا نه وو
پاک الله وه پیدا کړی
ډیر پخوا زموږ * پيشوا حضرت رسول صاحب کمال
لیکن وقت یې د ظهور راغلی نه وه
د رب کره دي په حکمت واړه کمال
نه هیڅوک دده په رنگ وو
دا لاشه د چا مجال
نه چی دی ** د چا په رنگ وه
چی یی ووایم مثال
تن * یی سپین تر سپینو زرو
نوري تن * آدم جمال
گندم گون و ته مایل وه *

---

(۳۳) نو تاسی زما متابعت وکړئ چی د خدای د دوستی وړ شی

* آ: خمونږ

** پ، آ: او نه دی د چا

* آ: مبارک تن

* پ، آ: نوري تن یې مبارک

* آ: کی هم شته وه

پُرله نوره مالا مال
تل له شوقه گونه زیړه
پُرله شوقه تل خوشحال
نری گله یې وډې وروخی
خم ابروی لکه هلال
فراخ وچولی درخشان وه
نمر تر یې کم دی په مثال
هم یی توره* گرده زیړه
خوشنمای^(۳۴) تر خط او خال
دوه یی توری غتی سترگی
پر حیا زیب د جمال
توربانیه یی دراز نمای^(۳۵)
ووه له حسنه^(۳۶) مالا مال
پاکه خوله یی زیب نمایه

---

*آ: تر

*آ هم توره

(۳۴) آ: خوشنمایه

(۳۵) آ: آ، نمایه، آ: دراز نمای وو

(۳۶) آ، تل له حسنه

رحمت باب (۳۷) د ذوالجلال
غابن * یی سپین ترمرغلو
خې (۳۸) در و بنیم مثال
پرله نوره خبله لری
خوش نمایه (۳۹) خوش جمال
دواړه لاس یی رسیده ترزنگونو
ووه پیدا پرله خوبو (۴۰) با کمال
هم یی گوتو سر نری (وو) مومنانو *
مونده نه شی آدم زاد په دا مثال
هم یی قد * میانه بالا وه ای مومنه
کله شته، د آدم زاد هسی جمال
هم صادق په کل گفتار او په کردار کې

---

(۳۷) آ: یاب

* په ستورو په نخبه شوي کلمات په پ، آ، آ، نسخو کې څنگ ته د (مبارک) کلمه لري.
خو په اصل او نسخه کې د مبارک کلمه نشته.

(۳۸) خې: خه یی

(۳۹) آ، آ، آ، پ: خوب نمای

(۴۰) آ، آ، پ: خوبی

* آ، پ: هم یی گوتی مبارکی سر نری وې مومنانو؛ آ: هم ی کوتی سر نری و

* پ: قد مبارک

وو، خلک یی په تعظیم په استقبال

فصل

هم و، ختم د نبیانو بی خلافه

په دا حال صحیح قرآن پری باندي دال

قوله تعالی:

محمداً اَبَا أَحَدٍ مِّنْ رِّجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّينَ (۴۱)

که ته ولولی:

ته به هله شی آگاه په دا احوال

ختم هسی رنگه لویه مرتبه ده ای مومنه

تر دا زیات نشته د هیخ مخلوق کمال

تر قیامته پس له ختمه نبی نشته

هم دی ختم المرسلین په کل کمال

بیا په قرب د الله تر ختم فوق مرتبه نشته

د نبیانو د ملکو* پاک الله ور عطا کری دا کمال

معجزات یی عجایب ووای مومنه

---

(۴۱) محمد، ستاسی دیوه پلار هم نه دی، مگرد خدای استازی او د نبیانو خاتم دی.

* آ، ۲۱، ملک

خوڪ بڻي^(۴۲) وکاندي سيالی یی د کمال
چی معراج هم وه یو جز د معجزاتو^(۴۳)
اوس په دا نظر^(۴۴) وگوره کل احوال
کل نیبان وه طفیلی له پاڪه رویه
له لولاڪه^(۴۵) بنه مفهوم کړه دا احوال
چی درود پری پاک الله ملایک^(۴۶) وایی
تر دا زیات نشته د هیڅ مخلوق کمال
په قیامت له پاڪه رویه به یی خلاص شی^(۴۷) عامیان وارپه
شفاعت ور عطا^(۴۸) کړی ذوالجلال
دا یی لویه معجزه ده^(۴۹) بی نظیره
چی څرگند وه په ټولو کی د رجال^(۵۰)

---

(۴۲) بڻي: به یې

(۴۳) آ، ټ، پ: له معجزاتو

(۴۴) آ، ټ، پ: نظیره

(۴۵) آ: لولاک بنه

(۴۶) آ، ټ، پ: او ملایک

(۴۷) آ، ټ، پ: به یی خلاصیری عامیان وارپه، آ: به یی خلاصیری عامیان

(۴۸) آ، ټ، پ: ور عطا

(۴۹) آ، ټ، پ: وه

(۵۰) اصل: د رجال

کل دوستان یی په بنادي په دواړه کونه
کل دښمن یی زیر زبر شه پایمال
شمايل په لوست و عده د بهنبت شوي
چی قاری یی دی دوست دار د ذوالجلال
نن هم* وار دی مومنانو صرفه مه کړی
دا هم لویه وسیله ده بر کمال*
که هم* چیرې وی حاجت په دواړه کونه
درمانده شوي* بی طاقته بی مجال
وسيله و پاک الله ته شمايل کړي
هم دده په روی به وغواړي نیک احوال
او که هم* چیرې وي حاجت په دواړو کونو*
په نه خله وظيفه د شمايل په صدق لولی
غه* حاجت په در عطا کا ذوالجلال

---

*آ: نن وم

*آ، پ: په کمال، آ: با کمال

*آ: که وم

*آ: درمانده شے

*آ: که وم چیرې

*آ، آ، آ: د دواړو

*آ، آ: هغه

په گناه په بد افعال وظيفه مه كړه
ته به نه شی پرې سودمند په بد افعال
لوی ضرر به آخر درته در پېښن كا*
ته به شی په بد افعال اهل ضلال
دا یو سر و* له اسرارو می ظاهر كړ
بیا به مومي دواړه كونه په كمال
صادقان به شمایل په صدق لولي
چی ایمان یی سلامت شی له زوال
نیکبختان به یی د خدای دپاره لولي
په عقبی به عشرت کاندی* په كمال
"محمد عمر" بن ابراهیم سرپنی شمایل راوړ په پښتو ژبه^(۵۱)
طالبان به یی په لوستو* شی خوشحال

---

*آ: لوی ضرر به آخر درته پېښ که

*آ، آ: وه

*آ، پ: عشرت کاندی په کمال؛ آ: په عشرت کاندی په کمال؛ آ: به عشرت کاندی په کمال،

په اصل کې: عشرت په کمال د (کاندی) کلمه پاتې ده؛ په پ: آ، آ، نسخو کی کاندی شته؛ ددې نسخو له مخې کاندی په اصل کې ورزیات شو.

(۵۱) آ، پ، اصل: محمد عمر بن ابراهیم اسرائیلی سرپنی، آ: محمد عمر بن ابراهیم

*آ: لوسته، آ: لوست

*آ: لوسته، آ: لوست

موسی، عیسی می مادری پدري ورونه
شمايل و پښتو ژبی ته راغب د دین په حال (۵۲)
دا توبنه زموږ دواړو مومنانو
شمايل صحیح عمل بی قیل وقال
په مقام د پشاور په ځمکنو کی
شمايل شه د طالب د زرگی نهال
زر او سل او دری شپيته د هجرت سن وه
چی راوخوت دا مذکور، لکه هلال
[۹] شمايل نبوی صلی الله تعالی علیه و علی اله و
اصحابه و اتباعه و سلم تصنیف حضرت غوث زمان میا
صاحب چی مشهور او معروف په ځمکنو سره دی.
هر که بخواند کاتب را بدعا خیر یاد کند، خدایش خیر
کند.

---

(۵۲) پ: شمايل و پښتو ژبی ته راغب و د دین په حال؛ آ: په شمايل وه پوښتو ژب ته راغب
دین په حال

د سر خبرې

د ميا عمر څمکنی (ح) (۱۰۸۰ - ۱۱۹۰ هـ ق) د شمایل نبوی (ص) متن ما د کابل پوهنتون د کتابخانې له خطی نسخې په ۱۳۵۹ هـ ش کال نقل کړی و، په ۱۳۲۹ هـ ش کال مې پردې نسخه یوه مقاله ولیکله چې پر هماغه کال په عرفان مجله کې چاپ شوه.

تر دې وروسته مې غوښتل چې د متن د چاپ لپاره له چا سره خبرې وکړم. پدې کې د دوکتور نجیب الله حکومت سقوط شو، د تنظیمي جگړو له امله مور پېښور ته کډه وکړه، له ښه تصادفه ما د شمایل نبوی (ص) متن او مقدمه هم له ځانه سره وړي وو.

د پېښور د استوګنې په اول کال زموږ فرهنگي مشر همیش خلیل را څخه پوښتنه وکړه چې د چاپ لپاره تیار څه لري؟ ما ورته په ځواب کې وویل چې په کاغذونو کې مې د څوکنو د میا عمر صاحب د شمایل نبوی (ص) تیار کړی متن له مقدمې سره راسره موجود دی چې که زمینه وي کیدای شي چاپ یې کړو، خو مخکې تر دې چې د چاپ په لټه کې شم زما له تاسې څخه دا غوښتنه ده چې تاسې هم څه پرې ولیکئ.

همیش صاحب په مهربانۍ زما غوښتنه ومنله، خپل کار (متن - مقدمه) مې وروسپارل، او اوږد لیکنه یې پر وکړ، زما په مقدمه کې راغلي معلومات یې غنی کړل او له ځینو خبرو سره یې خپله اختلاف هم څرګند کړ. د دوی تر

لیکنې وروسته ما داسې انگیرله چې گوندې زما کار د چاپ لپاره آماده دی، نیت مې دا و چې یونیورسټی بک ایجنسي خاوند انعام الله جان ته یې د چاپ لپاره ورکړم.

د پېښور د استوگنې پر مهال ما هره ورځ یو ساعت دوه ساعته ددې سیمې د اکادمیکو مراکزو په کتابخانو کې مطالعه کوله. یوه ورځ مې د پېښور پوهنتون د پښتو اکادمۍ په کتابخانه کې د رفیع صاحب له خوا جوړ شوی د پښتو اکادمۍ د کتابخانې د خطي او چاپي نوادرو فهرست کوت، یو ځای د میا عمر د شمایل نبوي نوم مخې ته راغی نو په هماغه ساعت د خپل کار له چاپه منصرف شوم، ځکه زما حدس و چې، لکه د پښتو اکادمۍ، ښایي د پېښور په نورو کتابخانو کې نورې نسخې وي چې زما له تهیه کړي متن سره یې مقابله ضرور ښکاري.

زما حدس سم و، کله چې مې د پېښور په ملی آرشیف کې مطالعه کوله نو هلته هم د میا صاحب د شمایل نبوي درې نسخې را پیدا شوې. پدې ترتیب په پېښور کې ما د شمایل څلور نورې نسخې وموندې، دا څلور سره نسخې مې د خپل تهیه کړي متن سره مقابله کړې او دا مقابله شوې پانې را سره وې، کلونه پرې تیر شول. کله چې پوهنوال یون ددې رسالې د چاپ آماده کي ظاهره کړه، نومې دا پانې له دوښې را وایستې او له ځان سره مې فیصله وکړه چې پر متن ما لیکلې مقدمه په هماغسې پرې چاپوم، څنگه چې مې په ۱۳۷۰ هـ ش کال پرې لیکلې وه، خو نور کارونه چې مې په پېښور کې پر دې رساله کړي، د هغو توضیح ته ضرورت و، ددې توضیحاتو مناسب ځای د سرخبري وې چې زه اوس خپلې اضافي خبرې دلته راوړم:

(۱) له نورو نسخو سره مقابله:

څنگه چې مې دمخه وويل دا متن د کابل پوهنتون له نسخې په ۱۳۵۹ هـ ش کال کې نقل او بيا تهيه شو. د پيښور په کتابخانو کې د مطالعې په دوران کې له لاندې څلورو نسخو سره مقابله شوی دی د څلورو سره نسخو اختلافی موارد په حاشیو کې راغلی دي، نسخې دا دي:

الف، د پيښور پښتو اکاډمي نسخه:

دا نسخه لس پاڼې لري، د محمدي صاحبزاده (۱۲۲۰ هـ ق مې) په امر و هدايت ليکل شوې ده، د ليکلو کال يې ۱۱۹۴ هـ ق کال ښوول شوی دی، ما يې اختصاري علامه (پ) ټاکلې ده، ددې نسخې اختلافی موارد د (پ) پراگرافيم په نڅښه شوي دي.

ب، د پيښور ملی آرشیف نسخې:

لومړی نسخه: دا نسخه ټولې ۹ پاڼې لري او د يوې مجموعې په ترڅ کې راغلي ده. دا نسخه هم د محمدي صاحبزاده په هدايت ليکل شوې. اختصاري نڅښه يې (آ) ده. د ليکلو تاريخ يې نه دی ليکلی.

دويمه نسخه:

دا نسخه ۹ پاڼې لري، په ۱۱۹۲ هـ ق کال د محمدي صاحبزاده لپاره ليکل شوې ده، نسخه په يوه مجموعه کې راغلی ده. دا نسخه ما د (آ) په علامه نڅښه ده.

درېمه نسخه:

دا نسخه ۱۰ پاڼې لري، نور محمد نومی په ۱۱۹۴ هـ ق د عاليگي په کلی کې ليکلې ده، کاتب نور محمد خپل پلار نوم گل محمد ليکلی دی. ددې نسخې اختصاري علامه (آ۲) ده.

(۲) د تصحيح روش:

څنگه د تصحيح روش د متن د خطي نسخو کيفيت، کيميت او څرنگوالی ټاکي، نو ځکه کله چې ما متن لومړی ځل د کابل د واحدې نسخې

له مخې آماده کړې و، نو ځکه مې بې د تصحيح روش قیاسی بنوولې و، خو کله چې ما د پېښور په کتابخانو کې څلور نورې نسخې وليدې او دا څلور نسخې مې له خپل متن سره مقابله کړې، نو د تصحيح دا روش راته التقاطی نه، بلکه انتقادی ښکاري، ځکه اصل او څلور سره ورسره مقابله شوې نسخې کابو سره یو شی دي، دغسې اختلافات چې د متن مفهوم ته ضرر ورسوي، په پنځو سر نسخو کې نشته او د نسخو اختلافات بې زیاتره املايي او لیکدودې دي. ما د نسخو اختلافات د متن په حاشیو کې راوړي دی، کوم ځای چې د اصل خط سم نه دی راښکاره شوی، د اصل ضبط مې حاشیې ته راوړي دی او متن مې د نورو نسخو د ضبط له مخې سم کړی دی.

(۳) سريزه په ارتباط:

ما په سريزه کې د افغانستان له پاچهانو څخه یوازې لوی احمد شاه بابا د میا عمر^(ح) له مريدانو او اراداتمندانو کې یاد کړی و. (سريزه، ۷ مخ)

دوکتور محمد حنيف د Ph.D په ډيزرتيشن کښلی دي چې تیمور شاه درانی (۱۱۸۲ - ۱۲۰۷ هـ.ق) هم د ځمکنو له خانقا سره منسلک و، تیمور شاه چې کله پاچا شو نو له څلورو زرو درباریانو او فوج سره د میا صاحب سلام ته راغی. د دادین په مناقب میا عمر کې راغلي دي:

دا ارشاد وکړ صاحب چې ای ملوکه

پوخ کړه دا قدر طعام له ښه سلوکه

چې سبا راځی فقیر ته پر زیارت

نو نهال هسی د باغ د سلطنت

دعا گوی به په کامگار برخوردار باندې

خوا سره کړي چې بې وويني د وړاندې

دا په دا چې دی فرزند د احمد شاه دی

ډير پری خوښ يم مخامخ که پس شا دی

(حيات، آثار ميا عمر چمکنی، ص ۷۰۴)

(۴) پښتو نورې شمایل نامی:

استاد رشاد ليکلی دي چې ما ته د پښتو لس شمایل نامې معلومې دي (دخمکنو ميا عمر ۲۵ مخ) مگر د رسالې د همدغه مخ په حاشیه کې چې کوم نومونه راغلي د ميا صاحب په گډون ترې نه تنه جوړیږي، خو استاد په دغو نومونو کې د عبدال محمد ترين نوم هم یاد کړی دی چې د آخوند درويزه د شمایل رساله يې په اردو نظم اړولی ده. که به استاد دا نوم هم په دې لسو نومونو کې ښوولی وی، زما فکر د عبدال محمد ترين شمایلنامه خو پښتو، نه، بلکه په اردو ده.

ما د سکندر خان خټک د شمایل نامې په تعلیفاتو چې کومې پښتو شمایلنامې ښوولې دي د - ميا صاحب د شمایل نبوي په شمول - يې شميره ۱۲ ده.

(شمایلنامه او پندنامه، ۴۳ - ۴۹ مخونه)

ما د دې حاضرې رسالې په مقدمه (۱۲ - ۱۳ مخونه) کې د همدا دولسو تنو شمایل نامې ښوولی دي، خو کله چې اوس ما دا متن بيا چاپ ته سره ترتيباوه، نو په دې ارتباط په دغو لاندې نويو موادو پيښ سوم:

(۱) د شمایل نبوي بله رساله د پښتو مربعاتو په کالب کې د ميا عمر صاحب مرید نور محمد په ۱۱۸۰ هـ ق نظم کړې ده چې خطی نسخه يې (۲ پاڼې) د پيښور ملی آرشیف په خطي مجموعه کې خوندي ده. دا خطی نسخه د ناظم نور محمد زوی هدا محمد په

خط ده. ددې شمایل نبوی ناظم نور محمد د نورالبیان په نامه د میاعمر صاحب مناقب، داسماً الحسن رساله او د قصیده برده پښتو ترجمه هم لري.

(۲) مفتی عبدالحنان (۱۳۲۳ هـ ش م) د زیارتي په یوه اوږده قصصی چاریتته کې د حضرت محمد (ص) شمایل راوړي دي. دا شمایل نامه د لغمان مشهور هنرمند مرحوم گل محمد (گلکی) په آواز ثبت له ماسره شته.

(۳) د حضرت محمد (ص) د شمایلو قدیم کتاب په عربی ژبه امام ابو عیسی محمد بن عیسی بن سوره الترمذی را ټول کړی دی او په شمایل ترمذی مشهور دی.

د شمایل ترمذی دوی برخی عبدالجلیل افغانی په پښتو نشر ترجمه کړې دی. دا ترجمه د (شمایل ترمذی خصایل نبوی (ص) تر نامه لاندې له عربی متن سره یوځای، لومړۍ حصه ۱۲۹ مخه، دویمه حصه ۱۳۲ مخه = ۳۰۵ مخه په یوه وقایه کې د یونیورسټی بک ایجنسی له خوا چاپ شوی ده.

(۵) د میا عمر د شمایل نبوی جوړښت:

استاد رشاد کښلی دي چې د شمایلنامې د نظم شکلی سکښت د غزلې او قصیدې په شان دی... دا شمایل نامه ۱۲۶ بیته ده، پنځه فصلونه لري او د پښتو نظم دوه عروضی شکله پکښی کار شوی دی. د کابل پوهنتون په خطی نسخی کې ځای ځای دغه دوه وزن سره گډ شوي دي. معلومه نه ده چې په نورو نسخو کې هم دغه عروضی گډوډی راغلې دي او که نه؟

(دخمکنو میا عمر (ص) ۵۳ - ۵۴ مخونه)

ما د شمایل نبوی (ص) په مقدمه (۱۳ مخ) کې ویلي دي چې د شمایل نبوی ژبه درنه نه ده، خو نظمونه یې رسایي نه لري.

خو کله چې ما د ميا عمر^ع د شمایل نبوی څلور نورې نسخې وکتلې او د کابل پوهنتون ه نسخې سره مې مقابله کړې، نو را ښکاره شوه چې د رسالې شکلی جوړښت په ټولو نسخو کې يوشی دی.

له اصل سره د نورو نسخو له مقابلي زه پدې باوري شوم چې ميا صاحب دا رساله د مسجع نگارانو د منظوماتو غوندي جوړه کړې ده. که چيرې موږ د شمایل نبوی ټوله رساله وگورو نو د مسجع نگارانو د منظوماتو رنگ و بوی لري او زما په پوهه ميا صاحب په قصدي ډول پدې سبک ليکلی ده يا لا اقل زه داسې فکر کوم. که به داسې نه وي، نو ميا صاحب خو د خلاصه کيدانی ترجمه په رسا نظم ترجمه کړې او نور منظومات يې چې د خلاصی له ترجمې سره مله راغلي دي، گرده روغ نظمونه دی چې د رسالې له مخې د شمایل نبوی له نظمونو سره د مقایسې وړ نه دي.

د آخوند درويزه (۹۴۰-۱۰۲۸ هـ ق) د شمایل نامی ځينې برخې:

د حضرت رسول جمال و خدای يوازي پيدا کړی
او عالم آدم لانه و چې نبی يې و هم انبيا کړی
دوه يې توری غټې سترگی هم يې کښلی
لوره پوزه هم يې توره گرده ريره کښلی

(مخزن الاسلام، ۱۱۹)

د درويزه^ع او نورو مسجع نگارانو په مسجع منظوماتو کې همدغسې وزنونه سره گډ دي.

(۶) د شمایل نبوي د ليکلو په باره کې:

په قدامو و کې دا دود و چې که به يې خپل کتاب د چاپ غوښتنه تالیف کړی و، نو به يې په مقدمه يا موخره کې د هغه محرک يادونه کوله. ميا صاحب هم دا کار کړی دی او خپل هغه آثار چې يې د خپلو زامنو او نورو په غوښتنه

نظم، ترجمه یا لیکلی دي، د هغوی یادونه یې کړې ده. اما د شمایل نبوي په پای کې دا مسری:

موسی، عیسی می مادري پدري وروڼه

شمایل و پښتو ژبې ته راغب د دین په حال

زما په پوهه میا صاحب د شمایل نبوی^(ص) دا حاضره رساله د خپلو وروڼو موسی او عیسی په غوښتنه نظم کړې ده.

د لوړو یادښتونو په پای کې زه له پوهنوال محمد اسمعیل یون څخه ډیره مننه کوم چې دده یادونو دا رساله د چاپ جوگه کړه، که به نه وي شاوخوا پنځه ویشت کاله دا رساله تیاره زما په کاغذونو کې پرته وه، همدا راز ښاغلی محمد شعیب شیرزی د ډیرې مننې وړ دی چې دا رساله یې په ډیر زیار او کړاو زما له کاغذونو کمپوز کړه.

په درناوی

سر محقق زلمی هیوادمیل

دلو. ۱۳۹۴ هـ.ش، کابل

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده و نصلى على رسوله الكريم.

هسي خوشبويه شمائل تا د نبی (ص) جوړ کړي
چې لږ مخې دده د بوي عطر و گلاب نه وينم

(مولانا دادين)

بناغلی هیوادمل زلمی اگر که د خپل عمر له مخه زمونږ د
موجوده دور په وروستیو لیکوالو کښې دی - ولې د پښتو
ژبې او ادب په بې لوثه خدمت کښې قطع نظر د یو څو مشرانو
لیکوالو، په ورومېي صف کښې خورا ډیر جوت مقام لري - زه
بناغلی زلمی له هغه وخته پیژنم څه وخت چې موصوف په

افغانستان د روسي جارحيت په نتيجه كښې د كال ۱۹۷۹ع په اوړي كښې د بناغلي حبيب الله رفيع سره پيښور ته د يو مجاهد او مهاجر په حيث راغلو، نو د خپلو ملي فعاليتونو سره سره يې خپلو ادبي فعاليتونو ته سم دوام ور كړو - د كوزې پښتونخوا د هر ښهر داسې كتابتون به نه وي، چې هغه به د پښتو د زړو آثارو پسې چاڼ كړې نه وي - د مهاجرت په دوران كښې د ذكر شويو ادبي فعاليتونو، او دغه نه وړاندې او بيا وروستو هم چې بناغلي زلمي د ژبې او ادب د خدمت دپاره د افغانستان او هند په گټ گټ د پښتو ادب د زړو آثارو د تحقيق او لټون دپاره كوم زيارونه گاللي دي، هغو د ستايلي د ادبي كاوشونو د ستاينې شمله، حقيقت دا دی چې ښه جگه كړې ده.

هسې خو كه څوك وغواړي د موصوف په ادبي خدماتو روغ كتاب ليكلې شي، خو هر كله چې دلته زما مقصد د بناغلي هيوادمل زلمي په ادبي خدماتو تبصره نه ده، بلكې د نامتو او مشهور روحاني، عرفاني او ادبي شخصيت د څوكنو د ميا عمر (ح) صاحب په يوه رساله "شمائل نبوي" د موصوف د تحقيقي څيړنې چې د هغه د ټاكلې ليارې د سلسلې يوه ډيره اهمه او مهمه كړې ده او ميا عمر صاحب په ځنو نورو مذهبي

او ادبي آثارو چې د بناغلي مرتب دپاره يې يادگيرنه ضروري وه، مختصر غوندي ذکر کول دي - لکه:

۱- شمس الهدی: - ميا عمر (ح) صاحب د څوکنو دا کتاب د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم د مور و پلار د نجات په موضوع ليکلی دی - د کتاب د ليکلو کال ۱۱۸۳ هجري دی. تقريباً څلورنيم سوه صفې لري.

يوه قلمي نسخه ئې د اسلاميه کالج پيښور په کتابتون کښې موجوده ده. د کتاب پوره نوم "شمس الهدی بدر الدجی فی ذکر ايمان والدی خير الوری" دی - کتاب په عربي ژبه دی.

ب- اللآلی علی نهج قوافي الامالی: د علم توحيد په موضوع په ۳۲۴ اشعارو د عربي قصيدې نه په پښتو ژبه منظومه ترجمه ده چې حضرت ميا عمر (ح) صاحب د خپلو ځامنو محمدي صاحبزاده او احمدي صاحبزاده په خواهش کړې ده، دا د علامه محمد الاوشي د قصيدې "المالی" په طرز ليکلې شوې ده - په ورومبي حل د کراچي نه شائع شوې ده. د اشاعت د تاريخ پته يې نه لگي - يوه چاپی نسخه ئې د پيښور پوهنتون د اسلامياتو د شعبي د پخوانی چيئرمين مرحوم مولانا عبدالقدوس په کتب خانه کښې محفوظه ده.

ج- ظواهر السرائر: دا کتاب نژدې په اتو سوو مخونو

مشمتمل دی - د حضرت شیخ سعدي لاهوري او ورسره د حضرت سيد آدم بنوري^(ح) د ژوند په حالاتو او مؤلف د زمانې او علاقې د نقشبندي عالمانو او صوفيانو وغيره و د تعلقاتو په حالاتو په فارسي نثر کال. ۱۱۱۲ هجري کبني ليکلی شوی دی - بناغلي هیوادممل زلمی دا کتاب د "خزينة الاسرار" قاضي عبدالحليم اثر مرحوم د "سير الاسرار" او "خزينة الاسرار" مفتي غلام سرور لاهوری او محمد دين حکيم دواړو پرله پسې په خپلو کتابونو "خزينة الاصفياء" او "لاهور ميں اولياے نقشبند کی سرگرمیاں" د "جواهر الاسرار" په نومونو ياد کړی دی - هر کله چې د کتاب خپل صحيح نوم "ظواهر السرائر" دی - مؤلف ليکي:

"پس این مجموعه را که متضمن آن سخنان بود مسمی و نامیده شد به "ظواهر السرائر" و از نوادر اتفاقات آنکه تاریخ اتمام کتاب "ظواهر" از عدد حروف وی که یک هزار و یک صد و دوازده است، اتفاق افتاد"

د - المعالی شرح قصیده امالی: اگر که دغه کتاب ذکر بناغلی مرتب پخپله مقدمه کبني کړی دی - باید دا خو نور معلومات هم ورزیات شي - کتاب په یوه مقدمه لسو بابونو او ۹۳۸ صفحاتو مشتمل دی - د باطلو عقیدو رد دی. کتاب د

صاحبزاده عبیدالله میان گل په خواهش په فارسی ترجمه شوی دی - کتاب په دغو الفاظو ختمیږي.

"به اتمام رسید این مسمی به معالی شرح قصیده امالی
تصنیف حضرت زبده السالکین، عمده المحققین قدوة
المتورعین میان صاحب میان محمد عمر^(ح) خمکنی موجب
فرموده صاحبزاده عالی جناب فیضآب صاحبزاده میان گل
جیو ولد میان صاحب معزالیه به دستخط فقیر حقیر محمد
شفیق ختک تحریر یافت واقعه محرم ۱۲۲۹ هـ "

مولانا نور محمد پخپل کتاب "نورالبیان" کښې د
میاعمر^(ح) صاحب د پیدائش پخپله د دهغوي خپل بیان داسې
نقل کړی دی.

د جمعې د شپې سحروۀ چې پیدا زما بشروۀ
د صفرې وه غره چې دايې مې کړه سوره

د څوکنو د میاعمر^(ح) د پیدائش کال قاضي عبدالحليم اثر
مرحوم ۱۰۸۴ هجري او بناغلي هیوادمل زلمي ددغه رسالې
په مقدمه کښې د محترم رشاد صاحب په حواله ۱۰۸۰ هجري
ښودلی دی - دغه رنگ د دواړو محققینو تر مینځه د څلورو
کلونو فرق دی. د محترم رشاد صاحب مؤقف دا دی، چې که
حضرت میا عمر^(ح) صاحب د څوکنو په کال ۱۰۸۴ هجری

کښې پیدا شوی وي، نو بیا په کال ۱۰۹۹ هجري کښې د علمي زدکړې دپاره کابل ته د هغوي تلل ناشونې خبره ده - حالانکې په کال ۱۰۸۴ هجري کښې د پیدائش له مخه په کال ۱۰۹۹ هجري کښې د میاعمر^(ع) صاحب عمر تقریباً پنځلس کلونه کيږي. او که هغوی په پورته ذکر شوي کال د علم د حصول دپاره کابل ته تللي هم وي، پنځلس کلنۍ کښې د علم د حصول دپاره چرته تلل د یقین وړه خبره ده.

د مولانا نور محمد د پورته ذکر شویو شعرونو له مخه میاعمر^(ع) صاحب د جمعي په شپه سحر یعنی د جمعي په سحر زیږیدلی دی. د شعرونو له مخه که د دواړو کلونو د صفر غره حساب کړی شي، نو د کال ۱۰۸۰ هجري د صفر د میاشتي غره (د میاشتي ورومۍ ورځ) د عبدالقدوس هاشمي د "تقویم تاریخي" په حساب د دوشنبې د (پیر) ورځ ده. او د کال ۱۰۸۴ هجري د صفر د میاشتي غره د پنجشنبې (زیارت) ورځ ده. شعر کښې هم د جمعي شپه یاده شوې ده. چې د زیارت (پنج شنبې) ورځ ترې مراد دی. په دغه حساب د میاعمر صاحب د زو کال ۱۰۸۴ هجري صحیح ښکاري.

وفات: د کاظم خان شیدا او صاحبزاده میابازگل نه علاوه مولانا دادین چې د حضرت میاعمر صاحب مرید او هغو په

جنازه کښې شامل وه، هم د میاعمر صاحب د وفات تاریخ په
لاندې شعر کښې وئیلی دی

سن غصق د پنجشنبې په ورځ ای جانه
د رجب په غړې لار ښه له جهانه

د "تقویم تاریخی" په حساب د کال ۱۱۹۰ هجري د رجب
ورومبۍ ورځ د جمعې ده - هر کله چې مولانا دادین د
پنجشنبې (زیارت) ورځ ښودلې ده - د پنجشنبې ورځ د
جمادۍ - الثانی آخري ورځ ده - په ورځ کښې د غلطۍ امکان د
جمادۍ - الثانی په وروستۍ او رجب د ورومبۍ ورځې د فرق
په مقابل کښې کم دی - ځکه نو کیدی شی چې میاعمر صاحب
د رجب په ورومبۍ ورځ نه، بلکې د جمادۍ الثانی په وروستۍ
ورځ وفات شوي وي، چې د پنجشنبې (زیارت) ورځ ده.

په آخر کښې د ښاغلي مرتب دپاره دعا کوم چې د پښتو
ژبې او ادب دپاره دې الله تعالی ډیر عمر او پښتنو ته د
قدر دانی توفیق ورکړي. اللهم آمین
ماخذ:

۱- روحانی رابطه او روحاني تړون، مؤلف عبدالحلیم اثر
افغانی

۲- حیات و آثار حضرت میا محمد عمر چمکنی رحمة الله

عليه، از ډاکټر محمد حنيف چئيرمين شعبه دينيات اسلاميه
کالج پيښور

۳- ديوان کاظم خان شيدا، مرتب هميش خليل
۴- تقويم تاريخي قاموس، عبدالقدوس هاشمي

هميش خليل

۱۱ ستمبر (جمعه) ۱۹۹۲ع

۱۲ ربيع الاول ۱۴۱۳ هجري

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک له هېواد پال او فرهنگپال شخصيت
بناغلي (اجر خان زهير) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر
چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د
چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو
هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او
مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا د دې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه
کوو چې د دې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۷۶

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**